

POWSTANIE WARSZAWSKIE — INFORMACJA

plan Burza	<ul style="list-style-type: none"> - Opracowany 20 XI 1943 r. i zatwierdzony przez rząd RP 2 II 1944 r., przewidywał wywołanie lokalnych powstań na terenach i w okręgach AK gdzie Niemcy znaleźli się w bezpośrednim zagrożeniu nacierających Rosjan (ataki zbrojne na tylne oddziały wycofujących się Niemców + akcje sabotażowe + współpraca z radziecką partyzantką, AK miała występować jako gospodarz wobec wkraczających oddziałów Armii Czerwonej)
25 VII 1944 r.	<ul style="list-style-type: none"> - Dowódca AK gen. Bór-Komorowski wysłał depezę do Londynu z informacją o gotowości AK do podjęcia walk o Warszawę.
Stanowisko rządu na emigracji	<ul style="list-style-type: none"> - Upoważnia Delegata na Kraj i Komendanta Głównego AK do rozpoczęcia walk w celu opanowania przez AK stolicy w momencie wg nich najbardziej stosownym; - Rada Główna RJN zaznaczyła, że Warszawa powinna być opanowana co najmniej 12 godzin przed wkroczeniem Armii Czerwonej i wojsk podległych Komitetowi Lubelskiemu, aby umożliwić ukształtowanie się legalnej władzy w stolicy; - Oddziały okręgu warszawskiego AK miały uderzyć na Niemców dopiero, gdy będą oni w odwrocie i gdy zajęcie Warszawy przez wojska radzieckie będzie przesądzone; - Zamierzano osiągnąć następujące cele: <ul style="list-style-type: none"> ▪ opanowanie stolicy przez podziemne władze krajowe w imieniu rządu RP oraz ujawnienie władz centralnych, ▪ niedopuszczenie do przeniesienia PKWN do Warszawy, ▪ zapewnienie obozowi rządowemu poparcia ze strony społeczeństwa polskiego ▪ zmuszenie władz radzieckich do uznania rządu na obczyźnie i jego krajowych agend jako suwerennych i pełnoprawnych przedstawicieli narodu.
Przyczyny wybuchu	<ul style="list-style-type: none"> - Utworzenie przez komunistów PKWN — namiastki rządu polskiego, całkowicie zależnego od ZSRR; - PKWN ogłosił się jedyną legalną władzą w Polsce, nazywając rząd w Londynie władzą "samozwańczą", opartą na faszystowskiej Konstytucji kwietniowej; - Fałszywy meldunek o obecności czołgów radzieckich na Pradze. - Nakaz Niemców o stawieniu się 100 tys. mężczyzn do prac fortyfikacyjnych; - Dążenie dowództwa AK do realizacji planu „Burza”, mającego na celu opanowanie Warszawy przez powstańców i wystąpienie w roli gospodarza wobec Armii Czerwonej wkraczającej do stolicy; - Dążenie dowództwa AK, by powstanie stało się manifestacją polityczną, która wstrząśnie sumieniem świata; - Wola walki dużej części mieszkańców Warszawy oraz obawy, że działania komunistów przerodzą się w powstanie pod ich kierownictwem;
31 VII 1944 r., godz. 17.00	<ul style="list-style-type: none"> - gen Tadeusz Bór-Komorowski wydał rozkaz rozpoczęcia działań powstańczych w dniu 1 VIII 1944 r. o godz. 17.00 (opierał się na niesprawdzonych informacjach o wkroczeniu Rosjan do prawobrzeżnej Warszawy);

	<ul style="list-style-type: none"> – organizacje zbrojne niepodlegające AK nie zostały zawiadomione o rozpoczęciu akcji zbrojnej;
I faza powstania (walki zaczepne) 1–4 VIII 1944 r.	<ul style="list-style-type: none"> – 1 VIII o godzinie „W” (W=wystąpienie,17.00) rozpoczyna się powstanie; – Działaniami wojskowymi powstania dowodzi dowódca Okręgu Warszawskiego AK płk (potem gen.) A. Chruściel; – Nie uzgodniono działań z aliantami; – Nie nawiązano kontaktów z dowództwem Armii Czerwonej — w rezultacie dowództwu AK zabrakło orientacji o postępach i zamierzeniach ofensywy radzieckiej rozwijającej się w kierunku warszawskim; – Siły powstańcze liczyły ok. 25 tys. żołnierzy AK słabo uzbrojonych (zapasy amunicji wystarczały na 2–3 dni); – W powstaniu po stronie AK walczyły też inne formacje podziemne: AL, Polska Armia Ludowa, NSZ, syndykaliści; – Powstańcy zajmują Śródmieście, wsch. część Woli, Stare Miasto, Powiśle, Czerniaków, Dolny Mokotów, Żoliborz; – Powstańcom nie udało się zdobyć m.in. Dworca Gdańskiego, Poczty Głównej, koszar wojskowych, mostów na Wiśle, Pragi; – Duży udział w powstaniu miała ludność cywilna (budowa barykad, pomoc sanitarna, zaopatrzenie w żywność); – W wielu częściach miasta po wybuchu powstania odradza się życie polityczne i społeczne (prasa, poczta harcerska, administracja Delegatury Rządu); – Wybuch zaskoczył Niemców, którzy opanowali panikę w swoich szeregach i zaczęli ściągać nowe jednostki, przygotowując się do obrony linii Wisły — na ich czele staje Erich von dem Bach-Zalewski, podległy bezpośrednio dowódcy SS i Policji H. Kimmlerowi oraz dowódcy 9 armii niemieckiej; – Niemcy utrzymali w swoich rękach lotniska, linie kolejowe, mosty i inne ważne punkty strategiczne w mieście; – Niemcy kierują przeciw powstańcom 15 tys. dobrze uzbrojonych żołnierzy, a później dodatkowo 25 tys., czołgi, artylerię, lotnictwo, bomby samobieżne typu „Goliat”; – Celem Niemców jest stłumienie powstania oraz zlikwidowanie całej ludności i zniszczenie miasta.
Pierwsze dni sierpnia 6 VIII 1944 r.	<ul style="list-style-type: none"> – Niemcy rozbili korpus pancerny i powstrzymali radzieckie czołwki na przedpolach Warszawy; – Stalin wydaje rozkaz swoim siłom, aby przeszły do obrony i nie podejmowały dalszych ataków na stolicę (KG AK odczytała to jako decyzję polityczną, sądząc że obrona niemiecka na Wiśle całkowicie się załamała).
II faza powstania (walki obronne) od 5 VIII 1944 r.	<ul style="list-style-type: none"> – Powstańcy w pierwszych dniach walk opanowali znaczne połacie miasta i przejęli z rąk niemieckich główne arterie komunikacyjne wiodące przez Warszawę; – Powstańcom zaczyna brakować broni i amunicji — źródłem ich są zrzuty brytyjskie, polskie, kanadyjskie, polsko-afrykańskie (samoloty startują z lotnisk włoskich i angielskich), które wstrzymano w połowie sierpnia z powodu dużych strat w załogach;

	<ul style="list-style-type: none"> – Od 4 VIII ujawnia się przewaga niemiecka w sprzęcie wojskowym; – 5 VIII ruszyło niemieckie przeciwnatarcie (wsparcie kompanii czołgów z dywizji SS „Herman Göring, pociągu pancernego i lotnictwa oraz oddziałami SS, które rozpoczęły pacyfikację ulic); – Niemcy rozpoczynają kontratak na pozycje powstańcze — dążą do opanowania głównych tras komunikacyjnych i odcięcia Starego Miasta od Śródmieścia; – Niemcy rozpoczynają mordować masowo ludność cywilną.
5–11 VIII 1944 r.	<ul style="list-style-type: none"> – 5 VIII Niemcy uderzyli z terenu Woli i Ochoty, wypierając powstańców z Woli i dokonując tu rzezi mieszkańców ; – 10 VIII nieudany atak powstańców na Dworzec Gdański; – 10 VIII Oddziały AK zostają wyparte z Ochoty; – 11 VIII powstańcy zdobyli Pałac Staszica.
Stanowisko Stalina	<ul style="list-style-type: none"> – 8 VIII marszałkowie g. Żukow i K. Rokossowski opracowali plan operacji mającej na celu wyzwolenie Warszawy i zaproponował Naczelnemu Dowództwu termin 25 VIII, ale nie otrzymali akceptacji Stalina, co oznaczało skazanie miasta na zagładę; – 16 VIII Stalin w liście do Churchilla i Mikołajczyka oświadczył, że kierownictwo radzieckie odcina się od „awantury warszawskiej”, a kilka dni później odmówił zgody na apel Churchilla i Roosevelta, aby samoloty alianckie, wykonujące zrzuty broni nad Warszawą, mogły lądować na lotniskach w strefie działań wojsk radzieckich.
20 VIII 23 VIII 2 IX 6 IX	<ul style="list-style-type: none"> – powstańcy zdobyli gmach Pasty przy ul. Zielnej; – powstańcy zdobyli komendę policji na Nowym Świecie; – Niemcy opanowali Stare Miasto (walki trwały od 10 VIII) i wymordowali w jego gruzach wszystkich rannych (ok. 35 tys.) — ocalałe oddziały powstańcze przechodzą kanałami do Śródmieścia, Niemcy otworzyli drogę w stronę mostu Kierbedzia; – padło Powiśle.
10 IX	<ul style="list-style-type: none"> – Samoloty amerykańskie i brytyjskie uzyskują zgodę na lądowanie na lotniskach radzieckich za Bugiem; – Armia Czerwona i I Armia WP kierują swoje uderzenie na Pragę, którą zdobywają 14 IX; – Lotnictwo radzieckie i polskie rozpoczyna zrzuty amunicji, broni, żywności i lekarstw dla powstańców.
16 IX	<ul style="list-style-type: none"> – Siły 3. dywizji Piechoty z armii gen. Berlinga podejmują próbę przyścia powstańcom z pomocą — oddziały te ponoszą ciężkie straty, nie są w stanie utrzymać przyczółków na Czerniakowie i Żoliborzu (24 IX).
24 IX	<ul style="list-style-type: none"> – Początek niemieckiego natarcia na Mokotów, który kapituluje 27 IX.
30 IX	<ul style="list-style-type: none"> – Wojska niemieckie likwidują opór powstańców na Żoliborzu.
28 IX–2 X	<ul style="list-style-type: none"> – Początek rokowań w sprawie kapitulacji powstania; – Po 63 dniach walk przedstawiciele KG AK podpisali akt kapitulacji w Ożarowie, wobec braku perspektyw prowadzenia dalszej walki, wobec beznadziejnej sytuacji militarnej, braku broni, żywności i leków;

	<ul style="list-style-type: none"> – Na podstawie aktu kapitulacji powstańcy mieli być traktowani jak wojsko alianckie i osadzeni w obozach jenieckich, a ludność cywilna miała wyjść z Warszawy.
<p>Skutki powstania</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Klęska militarna; – Zginęło lub zostało zamordowanych ok. 180 tys. warszawiaków, w tym ok. 15 tys. żołnierzy AK i innych formacji, ponad 2 tys. żołnierzy I Armii WP (cyt. za: <i>Słownik Historii Polski</i>, Warszawa 1996); – Straty niemieckie: zginęło 26 tys. żołnierzy, ponad 200 czołgów i samochodów pancernych; – Przymusowe wysiedlenie wszystkich mieszkańców stolicy — przechodzili przez obóz rozdzielczy w Pruszkowie; – Do niewoli dostało się niemal całe kierownictwo powstania oraz duża część kadry dowódczej AK, co spowodowało zmniejszenie jej zdolności bojowej; – Niemal całkowita zagłada miasta — zniszczenie ok. 85% budynków w lewobrzeżnej Warszawie; – Ogromne straty dóbr kultury (biblioteki, muzea, archiwa); – Nie zrealizowano zamierzonych celów; – Pokazanie Stalinowi, że sowietyzacja Polski spotka się z dużym oporem społeczeństwa, co mogło wpłynąć na rezygnację z próby przekształcenia Polski w republikę radziecką; – Zatrzymanie ofensywy wojsk radzieckich na przedpolach Warszawy na kilka miesięcy — umożliwiło to wojskom anglo-amerykańskim dotrzeć do Renu i przekreślić w ten sposób szanse na podbój całej Rzeszy przez ZSRR.